

Høringsinstansene

Deres ref:

Vår ref:
201410430-109

Dato:
09.08.2016

HØRING PÅ RETNINGSLINJER TIL UTELUKKELSER ETTER STRGJFL. § 37

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) sender med dette på høring et utkast til nye retningslinjer for utelukkelse etter straffegjennomføringsloven § 37. Retningslinjene er utarbeidet med hjemmel i straffegjennomføringsforskriften § 8-1 andre ledd.

Liste over høringsinstansene følger nedenfor. Det anmodes om at utkastet distribueres videre til eventuelle underliggende enheter. Vi ber om at kriminalomsorgsregione innhenter og samordner uttalelser fra lokalt nivå.

Retningslinjene omfatter ikke umiddelbar utelukkelse som følge av brudd etter ledd § 38, utelukkelse etter strgjfl. § 29 andre eller utelukkelse fra fritidsfellesskapet 40 annet ledd bokstav d. Utelukkelse av mindreårige etter § 37 vil reguleres i egne retningslinjer. Heller ikke innsattes rett til eget rom, bruk av dublering og flermannsrom berøres i disse retningslinjene.

Høringsfrist er 15. oktober 2016.

Med hilsen

Tom A. Enger
avdelingsdirektør

Jørgen Spangen Iversen
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

HØRINGSNOTATET

1. Hovedregelen om fellesskap

Straffegjennomføringsloven § 17. *Fellesskap med andre innsatte*

Så langt det er praktisk mulig skal innsatte ha adgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Kriminalomsorgen kan beslutte hel eller delvis utelukkelse fra fellesskapet etter bestemmelsene i § 29 annet ledd og §§ 37, 38, 39 og 40 annet ledd bokstav d. Innsatte skal være i enerom om natten hvis ikke helsemessige forhold eller plassmangel er til hinder for det.

Fellesskapet for innsatte som gjennomfører straff i avdeling som nevnt i § 10 annet ledd, kan helt eller delvis begrenses av hensyn til ro, orden og sikkerhet, eller dersom hensynet til innsatte selv eller andre innsatte tilsier det, og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

Strgjfl. § 17 første ledd krever at innsatte så langt det er praktisk mulig skal ha adgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Begrensinger i, eller utelukkelse fra, fellesskapet kan blant annet besluttes dersom vilkårene etter § 37 er oppfylt. Det skal alltid treffes vedtak om utelukkelse etter forvaltningslovens bestemmelser der beslutning om utelukkelse fattes. Enhver utelukkelse skal registreres i Kompis-Kia.

Det skal på forhånd være fastsatt ved den enkelte avdeling i fengselet når muligheten for fellesskap mellom innsatte skal ta til og når dette skal være avsluttet (alminnelig dagsorden).

Strgjfl. § 17 andre ledd hjemler kriminalomsorgens adgang til å «begrense» adgangen til fellesskapet i sin alminnelighet for innsatte som gjennomfører straff i avdeling som nevnt i § 10 annet ledd. Dette gjelder avdelinger i fengsel med høyt sikkerhetsnivå som er tilrettelagt for innsatte med særlige behov (ressursavdelinger) eller innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå. Avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå skal ha et høyere sikkerhetsnivå enn fengsler med høyt sikkerhetsnivå, mens ressursavdelingene forutsettes tilført ressurser for bedre å ivareta oppfølging av innsatte som har særlige behov.

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) tar stilling til hvilke avdelinger som skal ha status som avdeling nevnt i § 10 annet ledd. Det betyr at KDI må ta stilling til om avdeling kan gis status som avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå eller avdeling tilrettelagt for innsatte med særlige behov (ressursavdeling).

2. Begrepsavklaring

Det kan ikke utledes noen kvantitativ definisjon av begrepene utelukkelse eller fellesskap av straffegjennomføringsloven. Fellesskapets beskaffenhet (alminnelig dagsorden) vil alltid bero på fengselets konkrete aktivitetstilbud; hvordan arbeid, studier eller programdeltagelse gjennomføres, men også på fengselets belegg, de sikkerhetsmessige grunner og fengselets bygningsmessige utforming.

- *Fellesskap* etter strgjfl. § 17 vil si samvær mellom flere innsatte. Fellesskap med andre innsatte vil vanligvis være det tiltaket som er best egnet til å kunne normalisere innsattes situasjon og motvirke eventuelle skadelige følger av frihetsberøvelsen.

- *Hel utelukkelse* betyr at innsatte overhodet ikke har noe fellesskap med andre innsatte i løpet av dagen.
- *Delvis utelukkelse* innebærer at innsattes adgang til det fellesskap som til enhver tid gjelder for den aktuelle innsatte (alminnelig dagsorden) innskrenkes, f. eks. ved at innsatte fratras adgangen til å ta del i arbeidsfellesskapet, men likevel ikke fratras adgangen til å delta i fritidsfellesskapet senere på dagen.

Hvorvidt innsattes adgang til fellesskapet skal kunne sies å være innskrenket, med den følge at vedtak etter forvaltningsloven (fvl.) må treffes, vil bero på en konkret vurdering, jf. fvl. § 2 som krever at vedtak treffes der innskrenkningen er konkret bestemmende for den innsattes rett til fellesskap etter § 17 (alminnelig dagsorden).

3. Forebyggende utelukkelse etter strgjfl. § 37

§ 37. *Utelukkelse fra fellesskapet som forebyggende tiltak*

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskapet med andre innsatte dersom det er nødvendig for å

- a) hindre at innsatte fortsetter å påvirke miljøet i fengslet på en særlig negativ måte,
- b) hindre innsatte i å skade seg selv eller øve vold eller fremsette trusler mot andre,
- c) hindre betydelig materiell skade,
- d) hindre straffbare handlinger, eller
- e) opprettholde ro, orden og sikkerhet.

For innsatte under 18 år gjelder bestemmelsene i første ledd bokstav b til e tilsvarende, likevel slik at utelukkelse bare kan besluttes dersom det er strengt nødvendig og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelige.

Kriminalomsorgen skal beslutte delvis utelukkelse dersom dette er tilstrekkelig for å forebygge handlinger etter første ledd bokstavene a til e og annet ledd.

Hel eller delvis utelukkelse etter første, andre eller tredje ledd skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig, og kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for utelukkelsen.

Dersom hel utelukkelse fra fellesskapet overstiger 14 dager, skal regionalt nivå ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes. Dersom utelukkelsen samlet overstiger 42 dager, skal tiltaket meldes til Kriminalomsorgsdirektoratet. Melding skal deretter gis til direktoratet med 14 dagers mellomrom. Utelukkelse etter første ledd bokstavene a til e kan bare strekke seg utover ett år dersom innsatte selv ønsker det. Beslutning om utelukkelse av person under 18 år skal omgående meldes til regionalt nivå. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket. Dersom utelukkelsen overstiger 3 dager, skal saken oversendes regionalt nivå til ny vurdering. Dersom utelukkelsen overstiger 5 dager, skal det sendes melding til Kriminalomsorgsdirektoratet.

Dersom delvis utelukkelse fra fellesskapet overstiger 30 dager, skal tiltaket meldes til regionalt nivå. Dersom delvis utelukkelse fra fellesskapet av en innsatt under 18 år overstiger 7 dager, skal Kriminalomsorgsdirektoratet ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes. Melding skal deretter gis til direktoratet med 7 dagers mellomrom.

Utelukkelse skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødige skade eller lidelse. Innsatte som er helt utelukket fra fellesskapet, skal flere ganger daglig tilses av tilsatte. Lege skal varsles om utelukkelsen uten ugrunnet opphold. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn. Kriminalomsorgen kan beslutte at alle eller enkelte innsatte helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskapet dersom det er sannsynlig at et ubestemt antall innsatte har begått eller er i ferd med å begå handlinger som nevnt i første ledd, eller dersom akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det nødvendig. Slik utelukkelse kan opprettholdes i inntil 3 døgn.

Regionalt nivå kan forlenge utelukkelsen med inntil 3 døgn dersom særlige grunner gjør det påkrevet. For innsatte under 18 år gjelder tiende ledd.

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes helt eller delvis fra fellesskapet dersom bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det påkrevet, eller dersom den innsatte selv ønsker det. For innsatte under 18 år gjelder tiende ledd.

Kriminalomsorgen kan beslutte at innsatte under 18 år skal utelukkes helt eller delvis dersom akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det strengt nødvendig, eller dersom innsatte selv ønsker det og det anses strengt nødvendig. Mindre inngripende tiltak må forgjeves ha vært forsøkt eller være åpenbart utilstrekkelige. Beslutning om utelukkelse av person under 18 år skal omgående meldes til regionalt nivå. Slik utelukkelse kan opprettholdes i inntil 2 døgn. Regionalt nivå kan forlenge utelukkelsen med inntil 2 døgn dersom særlige grunner gjør det påkrevet. I så fall skal det samtidig sendes melding til Kriminalomsorgsdirektoratet. Utelukkelse skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødige skade eller lidelse. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn. Kriminalomsorgen kan gi nærmere regler om utelukkelse av innsatte under 18 år, samt om tiltak for å avhjelpe mulige negative skadevirkninger av slik.

§ 17 annet ledd skal anvendes ved utelukkelse fra fellesskapet i avdelinger som nevnt i § 10 annet ledd.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 44, 28 feb 2014 nr. 3, 20 jan 2012 nr. 6 (i.kr. 30 okt 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1233, med unntak av femte ledd siste setning) som endret ved lov 28 feb 2014 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (i.kr. straks iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407). Endres ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (i.kr. fra den tid Kongen bestemmer, femte ledd siste setning).

Avgjørelsesmyndighet

Beslutning etter strgf. § 37 treffes av fengselsleder eller den han eller hun gir myndighet. Treffes avgjørelsen av andre enn fengselsleder, skal denne underrettes snarest og senest påfølgende virkedag. Lokalt nivå skal påse at det gjennom hele utelukkelsesperioden, foreligger et gyldig vedtak om utelukkelse, det vil si vedtak truffet av rett myndighet. Utelukkelse utover 14 dager besluttet av regionalt nivå, se pkt. 9

Vurderingen av nødvendighet

Alle tiltak etter strgf. § 37 første ledd må være «nødvendige» for å forebygge eller hindre uønskede handlinger fra innsattes side. Videre må den atferd som forebygges eller forhindres, falle innunder en av de formål som angis i § 37 første ledd bokstavene a til e

Om en utelukkelse er «nødvendig» vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. Det skal også foretas en forholdsmessighetsvurdering, dvs. at utelukkelsen må være egnet til å oppnå det formål utelukkelsen er begrunnet med og bare gjennomføres dersom formålet med utelukkelsen veier opp for eventuelle ulemper ved utelukkelsen, herunder den innsattes individuelle forutsetninger.

Det enkelte vedtak skal tilkjenne de vurderinger som er gjort. Det kreves ikke sannsynlighetsovervekt for at uønskede handlinger vil finne sted, men det må foreligge en

nærliggende og reell risiko. Risikoen må vurderes på bakgrunn av tidligere handlinger, trusler eller andre særlige forhold som tyder på at det er fare for nye uønskede hendelser:

- Hvilke hendelser kan inntreffe dersom man ikke bruker utelukkelse?
- Hvor sannsynlig er det at uønsket hendelse inntreffer (risikovurdering)?
- Kan formålet med utelukkelsen oppnås ved hjelp av mindre inngripende tiltak?

De ulike utelukkelsesformål

At utelukkelsen av innsatte skal være formålstjenlig, betyr at den atferd eller den hendelse som ønskes forhindret, må falle innenfor det som beskrives i § 37 første ledd bokstav a til e:

Bokstav a – «hindre at innsatte fortsetter å påvirke miljøet i fengslet på en særlig negativ måte»

Om innsatte kan sies «å påvirke miljøet i fengslet på en særlig negativ måte» vil bero på en konkret vurdering av om innsattes atferd avviker fra de minstekrav til atferd som stilles på den enkelte arena i fengselet. Bestemmelsen utgjør hjemmelen for å gjøre tiltak overfor innsatte som opptrer truende, saboterer fellesskapet, eller på andre måter har en aktiv atferd som virker destruktivt overfor andre innsatte, tilsatte eller andre personer som bidrar under straffegjennomføringen. Innsattes oppførsel må være av kvalifisert negativ art.

Bokstav b – «hindre innsatte i å skade seg selv eller øve vold eller fremsette trusler mot andre»

Bestemmelsen hjemler fengselets adgang til bruk av utelukkelse for å hindre selvbeskadigelse, legemskrenkelser, annen vold, eller fremsettelse av trusler. Bestemmelsen kommer både til anvendelse der handlinger vil kunne ramme andre innsatte, tilsatte, tilsatte i forvaltningssamarbeidsetater eller andre.

Bokstav c – «hindre betydelig materiell skade»

Bestemmelsen hjemler kriminalomsorgens adgang til bruk av utelukkelse for å hindre skadeverk. Det vil si skade som innebærer reduksjon på gjenstands verdi. Tilsmussing omfattes også, herunder tilgrising av fellesskapsarealer. Reservasjonen «betydelig» innebærer at forventet skade må være av et visst omfang eller alvorlighetsgrad.

Bokstav d – «hindre straffbare handlinger»

Bestemmelsen forutsetter at de handlinger som skal forhindres er straffbare. Unndragelse fra straffegjennomføringen er straffbart etter straffeloven § 161, og vil således også kunne forhindres ved utelukkelse etter denne hjemmelen. Der antatt risiko for straffunndragelse vedvarer over lengre tid, må overføring til avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå bli vurdert i stedet for utelukkelse, jf. strgf. § 10 andre ledd.

Bokstav e – «opprettholde ro, orden og sikkerhet»

Bestemmelsen fanger opp visse tilfeller av uønsket opptreden som ikke dekkes inn av de øvrige alternativene i § 37 første ledd. Begrepet knytter seg til fengselet eller avdelingens normalsituasjon. Eksempler på situasjoner som anses som forstyrrelse av ro, orden og sikkerhet, kan være slåssing, bråk, hærverk, vedvarende skriking og annen uønsket atferd som ikke kan betegnes som straffbar, jf. bokstav d) over.

4. Utelukkelse etter § 37 niende ledd

Straffegjennomføringsloven § 37 niende ledd.

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes helt eller delvis fra fellesskapet dersom bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det påkrevet, eller dersom den innsatte selv ønsker det.

Utelukkelse etter innsattes eget ønske

Kriminalomsorgen kan utelukke innsatte fra fellesskapet dersom innsatte selv ønsker det. Det kreves at den innsatte skriftlig erklærer at vedkommende ønsker å utelukke seg selv fra fellesskapet. Om den innsatte av ulike årsaker ikke ønsker å skrive under på slik erklæring, skal innsattes muntlige erklæring bevitnes og attesteres av to tilsatte.

Dersom innsatte frykter fellesskapet og det finnes holdepunkter for innsattes frykt, bør det vurderes overføring av innsatte som er opphav til frykt, jf. strgf. § 14 første ledd bokstav g som gir hjemmel til å overføre innsatte når det er nødvendig for å unngå en uheldig sammensetning av innsatte.

Innsatte vil ikke selv kunne bestemme hvem, hvor eller i hvilket fengsel han eller hun skal ta motta fellesskap. Det betyr at utelukkelse fra fellesskapet etter eget ønske ikke skal kunne benyttes som et pressmiddel for å bli plassert i den avdeling eller det fengsel innsatte selv ønsker.

Bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold

Utelukkelse på grunnlag av bygningsmessige eller bemanningsmessige årsaker bør søkes holdt til et absolutt minimum. Straffegjennomføringen skal alltid søkes innrettet slik at alle innsatte gis adgang til fellesskap, også i avdelinger uten ordinære fellesskapsarealer, enten ved overføring til fellesskapsavdeling, overføring til fengsel med bedre fellesskapsmuligheter, fritidsaktiviteter på gangarealer, aktivitetsbygg eller lignende.

De bygnings- eller bemanningsmessige forhold må som et utgangspunkt være «akutte» for at bestemmelsen skal kunne få anvendelse (brann, skader eller uforutsett personalmangel). Dette betyr at utelukkelse etter denne bestemmelsen, ikke skal iverksettes der situasjonen er vedvarende, forutsigbar eller planlagt. Det er heller ikke adgang etter denne bestemmelsen til å utelukke innsatte fra et fellesskap ut i fra innsparingsbehov eller varige bemanningsutfordringer.

5. Kollektiv utelukkelse

Straffegjennomføringsloven § 37 åttende ledd.

Kriminalomsorgen kan beslutte at alle eller enkelte innsatte helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskapet dersom det er sannsynlig at et ubestemt antall innsatte har begått eller er i ferd med å begå handlinger som nevnt i første ledd, eller dersom akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det nødvendig. Slik utelukkelse kan opprettholdes i inntil 3 døgn. Regionalt nivå kan forlenge utelukkelsen med inntil 3 døgn dersom særlige grunner gjør det påkrevet. For innsatte under 18 år gjelder tiende ledd.

Etter åttende ledd er det adgang til å iverksette utelukkelse av alle eller enkelte innsatte som har begått eller er i ferd med å begå handlinger som beskrevet i § 37 første ledd. Bestemmelsen er aktuell dersom det foreligger omstendigheter som kan true sikkerheten i fengslet (opprør, kollektiv ordreunntatelse, skadeverk, sabotasjeaksjoner eller lignende). Det kreves alminnelig sannsynlighetsovervekt for at de aktuelle handlinger er eller vil bli begått, dvs. at det må være mer sannsynlig at handlingene vil inntreffe enn at de ikke vil inntreffe.

Kollektiv utelukkelse kan videre etter åttende ledd besluttes dersom akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det nødvendig, eksempelvis brann, vannskader og liknende forhold som gjør det uforsvarlig å ta opphold på fellesskapsarealer.

Kollektiv utelukkelse er begrenset til tre døgn og kan omfatte samtlige innsatte i enheten, en bestemt avdeling eller noen bestemte innsatte. De konkrete omstendigheter som begrunner utelukkelsene skal fremgå skriftlig av enkeltvedtaket/enkeltvedtakene som utformes.

Tiltaket kan bare forlenges av regionalt nivå med ytterligere tre døgn når særlige grunner gjør det påkrevet.

6. Generelle tilleggskrav til beslutning om utelukkelse

Krav om vurdering av delvis utelukkelse før beslutning om hel utelukkelse treffes

Straffegjennomføringsloven § 37 tredje ledd.

Kriminalomsorgen skal beslutte delvis utelukkelse dersom dette er tilstrekkelig for å forebygge handlinger etter første ledd bokstavene a til e og annet ledd.

Kriminalomsorgen skal beslutte delvis utelukkelse dersom dette anses som tilstrekkelig for å oppnå formålet med utelukkelsen. Dette kan eksempelvis bety at innsatte som er opphav til bråk og uro i én fellesskapssituasjon, for eksempel i arbeidsfellesskapet, fortrinnsvis skal beholde adgangen til å delta i fellesskapet i fritiden senere på dagen.

Krav om skånsomhet og tilsyn

Straffegjennomføringsloven § 37 syvende ledd.

Utelukkelse skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Innsatte som er helt utelukket fra fellesskapet, skal flere ganger daglig tilses av tilsatte. Lege skal varsles om utelukkelsen uten ugrunnet opphold. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn.

Straffegjennomføringsforskriften § 3-35 andre ledd.

Skadelige følger av utelukkelse fra fellesskapet skal så vidt mulig forebygges eller bøtes på.

Innsatte som er helt utelukket fra fellesskapet skal etter § 37 sjette ledd tilses av tilsatte «flere ganger daglig». Også der innsatte er tilnærmet helt utelukket skal innsatte tilses av tilsatte flere ganger daglig. Oppmerksomheten skal særlig rettes mot innsatte som det på grunn av helsetilstanden eller forholdene for øvrig er grunn til å frykte kan pådra seg skade under utelukkelsen. Tilsatte må se til at den innsattes situasjon er forsvarlig.

Skadelige virkninger skal så vidt mulig forebygges eller bøtes på, jf. forskrift til straffegjennomføringsloven § 3-35 andre ledd. At de skadelige følgene av utelukkelsen skal forebygges kan bety at innsatte får utvidet adgang til lufting, samvær med tilsatte, samsitting med en eller flere utvalgte innsatte der dette er forsvarlig, utvidet adgang til besøk fra venner og familie, utvidet adgang til fysisk aktivitet eller andre tiltak som kan forebygge skadevirkninger av å bli utelukket fra fellesskapet.

Tilsynet fra fengselets side skal loggføres. Loggen skal inneholde opplysninger om tidspunkt for tilsyn, innsattes tilstand samt eventuelle bemerkninger om behovet for å opprettholde utelukkelsen, jf. kravet om fortløpende vurdering. Loggen må føres slik at det kan føres tilstrekkelig etterkontroll fra fengselsleder og overordnet nivå.

Beslutning om utelukkelse eller vesentlige innskrenkninger i fellesskapet skal videre meddeles fengselslegen uten ugrunnet opphold. Legen bør samtidig informeres om forhold som kan ha betydning for vurderingen av den innsattes helsetilstand og eventuelle skadevirkninger av

utelukkelsen. Dersom de foreliggende opplysninger tyder på at innsatte er syk eller for øvrig trenger legehjelp, skal fengselslegen oppfordres til å se til den innsatte snarest. Bruk av fysisk makt overfor innsatte ved effektivering av utelukkelse foranlediger i seg selv anmodning om tilsyn fra lege eller helsepersonell. Det samme gjelder dersom innsatte selv anmoder om det.

Fengselslegen bestemmer hvordan tilsynet skal gjennomføres, herunder om det skal utføres av lege eller annet helsepersonell.

Fengselslegen skal oppfordres til å varsle fengselsledelsen dersom den innsattes fysiske eller psykiske helsetilstand tilsier lempninger i tiltaket eller iverksettelse av andre tiltak, f.eks. overføring til et annet fengsel eller behandlingsinstitusjon.

Fengselsleder skal vurdere de rapporter og råd som legen eller annet helsepersonell eventuelt gir, og skal, om vedkommende er enig i de anbefalinger som fremmes, straks treffe tiltak for å iverksette dem.

Dersom helsetjenesten eller fengsel vurderer innsattes helsetilstand eller helsetilbud som uforsvarlig, eller legens anbefalinger ikke ligger innenfor fengselsleders kompetanse etter strgf. § 6, skal fengselsleder straks legge legens råd og sin egen vurdering fram for overordnet nivå i kriminalomsorgen. Overordnet nivå skal etter dette ta stilling til saken, enten i form av vedtak om opphør eller opprettholdelse av utelukkelsen, eller overføring til annet fengsel eller gjennomføringsform, etc.

Veileder fra Helsedirektoratet til helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel pkt. 4.3, s. 48.
Helsedirektoratet anbefaler at de ansatte i helse- og omsorgstjenesten i fengselet skal se til en innsatt på isolasjon når det er medisinske grunner for tilsyn. Det kan være når den innsatte ber om det, eller når opplysninger fra kriminalomsorgen eller andre gir grunn til å tro at den innsatte har behov for tilsyn.

Fengselshelsetjenesten bør følge særskilt med på den fysiske og psykiske helsesituasjonen til innsatte som sitter isolert. Det gjelder også innsatte som av forskjellige årsaker selv har valgt å isolere seg fra fellesskapet.

Helsepersonell i fengselet bør ikke uttale seg på forhånd om det vil være forsvarlig å utelukke en innsatt fra fellesskapet eller å fortsette å holde en person isolert. Uttalelser bør være basert på tilsyn som er gjennomført på medisinske indikasjoner.

Krav om fortløpende vurdering av utelukkelsesgrunnlaget

Straffegjennomføringsloven § 37 fjerde ledd.

Hel eller delvis utelukkelse etter første, andre eller tredje ledd skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig, og kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for utelukkelsen.

Hel eller delvis utelukkelse skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig. Grunnlaget for utelukkelsen må vurderes fortløpende og loggføres på hensiktsmessig måte. Om utelukkelsen varer lenger enn 24 timer, skal den fortløpende vurderingen av grunnlaget for utelukkelsen gå frem av tilsynsloggen jf. ovenfor om loggføring av tilsyn.

7. Kriminalomsorgens internkontrollsystem (KIKS)

Lokalt nivå og regionalt nivå skal ha internkontroll for å sikre at fengselet og regionen utfører oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i strgf. § 37 eller i medhold tilhørende regelverk.

Dette innebærer at enheten må utarbeide dokumenter med rutiner i KIKS som viser hvordan kravene som følger av § 37 og tilhørende regelverk blir overholdt i den enkelte enhet.

Fengselet og regionkontoret må ved eventuelt tilsyn fra overordnet nivå kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller kravet til internkontroll.

Selve saksbehandlingen skal ikke skje i KIKS.

8. Særlig om hele og langvarige utelukkelse

Tilsatte må legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av utelukkelsen, jf. straffegjennomføringsforskriften § 3-35 andre ledd. Behovet for kompenserende tiltak øker i takt med utelukkelsens varighet.

Det kan vurderes om innsatte kan gis samvær med en eller flere utvalgte innsatte på cellen (samsitting), samvær med en eller flere andre innsatte under lufting (samlufting), mulighet for samvær med en eller flere innsatte under arbeid (begrenset arbeidsfellesskap), aktiviteter med en eller flere andre innsatte i fritiden (begrenset fritidsfellesskap), eller lignende. Det bør også tilrettelegges for ulike sysselsettingsformer som kan utføres på cellen, dersom dette er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det kan legges til rette for økt kontakt med for eksempel prest, lege, besøkende eller helsepersonell, økt kontakt med tilsatte, aktiviteter som eneundervisning, mv.

Ved utelukkelse utover 14 dager bør det også legges til rette for at innsatte kan aktiviseres utenfor cellen hver dag, dersom innsatte selv ikke motsetter seg det.

9. Begjæringer til overordnet nivå om utelukkelse utover 14 dager

Straffegjennomføringsloven § 37 femte ledd første punktum.

Dersom hel utelukkelse fra fellesskapet overstiger 14 dager, skal regionalt nivå ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes.

Ved utelukkelse utover 14 dager kreves vedtak fra regionalt nivå, jf. § 37 fjerde ledd. Fengslene bør oversende begjæring om utelukkelse utover 14 dager senest tre virkedager før utelukkelsesvedtaket løper ut – der fortsatt utelukkelse vurderes som aktuelt. Samtlige dokumenter og hendelser som er viktige for opplysning av saken (hendelsesrapporter, observasjoner, egenerklæringer, legeuttalelser, fengselsfaglige og sikkerhetsmessige vurderinger mv.) skal vedlegges begjæringen.

I innstillingen til regionalt nivå skal det fremgå konkret at delvis utelukkelse er vurdert, samt en angivelse av årsaken til at delvis utelukkelse ikke synes å kunne avhjelpe situasjonen. Hvis det oppstår endringer som har betydning for vurderingen av utelukkelsesspørsmålet etter at fengselet har sendt begjæringen til regionen, framlegges disse for overordnet nivå skriftlig snarest mulig. Hvis regionalt nivå fattet forrige vedtak om utelukkelse, skal fengselet i sin nye begjæring gi en oppdatert vurdering av nødvendigheten av fortsatt utelukkelse. Der utelukkelsen er begrunnet i eget ønske, fremlegges fornyet egenerklæring.

10. Melding om utelukkelse til overordnet nivå

Straffegjennomføringsloven § 37 sjette ledd

Dersom delvis utelukkelse fra fellesskapet overstiger 30 dager, skal tiltaket meldes til regionalt nivå. Dersom delvis utelukkelse fra fellesskapet av en innsatt under 18 år overstiger 7 dager, skal Kriminalomsorgsdirektoratet ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes. Melding skal deretter gis til direktoratet med 7 dagers mellomrom.

Dersom delvis utelukkelse overstiger 30 dager, skal melding sendes regionalt nivå etter 30 dager, og deretter hver 14. dag.

Straffegjennomføringsloven § 37 femte ledd andre og tredje punktum.

Dersom hel utelukkelse fra fellesskapet overstiger 14 dager, skal regionalt nivå ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes. Dersom utelukkelsen samlet overstiger 42 dager, skal tiltaket meldes til Kriminalomsorgsdirektoratet. Melding skal deretter gis til direktoratet med 14 dagers mellomrom. Utelukkelse etter første ledd bokstavene a til e kan bare strekke seg utover ett år dersom innsatte selv ønsker det. Beslutning om utelukkelse av person under 18 år skal omgående meldes til regionalt nivå. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket. Dersom utelukkelsen overstiger 3 dager, skal saken oversendes regionalt nivå til ny vurdering. Dersom utelukkelsen overstiger 5 dager, skal det sendes melding til Kriminalomsorgsdirektoratet.

Dersom hel utelukkelse samlet overstiger 42 dager, skal tiltaket etter strgf. § 37 fjerde ledd meldes til Kriminalomsorgsdirektoratet. Slik melding sendes fra regionalt nivå. Melding skal deretter gis til direktoratet med 14 dagers mellomrom.

I tiden frem til neste innrapportering/vedtakets utløp har lokalt nivå en selvstendig plikt til fortløpende å vurdere om tiltaket skal bringes til opphør.

Ved mottak av innrapportering fra regionalt nivå vil KDI foreta en vurdering av grunnlaget for og oppfølgingen av tiltaket. Det vil påses at alternative tiltak til utelukkelsen er vurdert, ev. overføring til annen avdeling eller fengsel, eller opphør av tiltaket.

11. Administrative og økonomiske konsekvenser

Straffegjennomføringsloven § 37 er bygd opp på en komplisert måte. Retningslinjene er derfor omfattende, men skal gjøre bestemmelsen lettere å forstå og bruke i praksis. Retningslinjene innebærer kun en presisering av det som følger av gjeldende rett. Det forutsettes følgelig at retningslinjene håndteres innenfor eksisterende budsjettammer.

HØRINGSINSTANSENE

- Kriminalomsorgen region sørvest - regionkontor
- Kriminalomsorgen region nord - regionkontor
- Kriminalomsorgen region sør - regionkontor
- Kriminalomsorgen region vest - regionkontor
- Kriminalomsorgen region øst - regionkontor
- Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS
- Stortingets ombudsmann for forvaltningen
- Helsedirektoratet
- Fellesorganisasjonen
- Nasjonalt norsk senter for menneskerettigheter
- Kriminalomsorgens Yrkesforbund (KY)
- Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund (NFF)
- Den norske Advokatforening
- Skandinavisk isolasjonsnettverk (Postboks 6706, St. Olavs plass 0130 OSLO)